

43. *Придеснянский Л.* Первые шаги анархизма на Украине // Альманах. Сборник статей по истории анархистского движения в России. – Париж, 1909.
44. Центральний державний архів вищих органів влади та управління (ЦДАВОВУ). – Ф. 3807. – Оп. 1. – Од. зб. 4.
45. *Маслов П.* Народнические партии // Общественное движение в России в начале XX века. – Т. 3, Кн. 5. – СПб, 1914.
46. ЦДАВОВУ. – Ф. 3807. – Оп. 2. – Од. зб. 34.
47. Центральний державний архів громадських організацій. – Ф. 41. – Оп. 1. – Од. зб. 1.
48. *Кривобок О. П.* Документи про партійне життя Чернігівщини у 1905 році // Сіверянський літопис. – 2004. – № 4.
49. ЦДАУК. – Ф. 318. – Оп. 1. – Од. зб. 1060.
50. ЦДАУК. – Ф. 1439. – оп. 1. – Од. зб. 157.
51. *Ковалевський М.* Од романтики до реалізму // ЛНВ. – 1919. – Річник XX. Том LXXXIII. – Кн. 1.
52. *Киселев И. Н., Корелін А. П., Шелохаев В. В.* Политические партии в России в 1905 – 1907 гг.: численность, состав, размещение (Количественный анализ) // История СССР. – 1990. – № 4. – С. 71-88.
53. ЦДАУК. – Ф. 1439. – Оп. 1. – Од. зб. 724.

Даниш Л.

ГРОМАДСЬКО-ПОЛІТИЧНІ ПОГЛЯДИ П. ТИЧИНИ В ПЕРІОД ЙОГО РАНЬОЇ ТВОРЧОСТІ (1917 – 1920 РР.)

У плеяді видатних митців періоду українського національно-визвольного руху початку ХХ ст. П. Тичина займає чільне місце. Його рання творчість припадає на один із найкритичніших моментів української революції та громадянської війни.

За радянських часів правда про національно-визвольні рухи початку ХХ ст. та утворення Української Народної Республіки замовчувалась, а про діячів культури, які своєю творчістю оспівували ці події, нав'язувалось вкрай заідеологізоване, сфальсифіковане уявлення.

У період розбудови Української незалежної держави, її національного та духовного відродження особливо актуальним для істориків постало завдання переглянути творчий доробок письменників початку ХХ ст., зокрема П. Тичини, віддати належне їхнім заслугам.

Щодо оцінки громадсько-політичних поглядів П. Тичини у період його ранньої творчості (1917 – 1920 рр.), то історіографія у своєму розвитку пройшла два етапи – радянський та сучасний, які різняться політичними та ідеологічними спрямуваннями, масштабами й глибиною постановки проблеми та її теоретичним вирішенням. Перші наукові розвідки, присвячені цьому питанню, з'явилися ще в 20-х рр. ХХ ст. Авторами цих праць були переважно не історики, а літератори та критики.

Цікавою і досить ґрунтовною працею кінця 1920-х років є монографія професора В. Юринця "Павло Тичина. Спроба критичної аналізи", видана в 1928 р. в Харкові. Цей науковий доробок можна було б вважати цілком вдалим, якби не одна перешкода: свідомо чи не свідомо, у силу власних поглядів чи політичної ситуації в країні В. Юринець будь-що намагається відшукати у творчості П. Тичини бажані ознаки "пролетарності" й посилити їх власними коментарями. Його монографія в кінці 1920-х років стала рупором багатьох критичних відгуків, що з'явилися на адресу П. Тичини. Поворотним моментом був виступ голови Раднаркому України В. Чубаря в 1927 році в газеті "Комуніст" про уривок з поеми "Чистила мати картоплю". Твір розцінювався як націоналістичний опій. Така заява слугувала сигналом якщо не до цькування, то до заходів "перевиховання" й залучення її автора до когорти пролетарських "всенародних" співців [38, с. 1].

За радянських часів дослідники творчості та громадсько-політичної діяльності П. Тичини українському суспільству свідомо нав'язували вкрай заідеологізоване уявлення про митця. Уже з початку 1930-х р. починає поширюватись офіційне визнання його як поета-співця "комуністичної партії" та співця "єдиної родини". Прикладом цього є праці Л. Новиченка "Поезія і революція: творчість П. Тичини в перші післяжовтневі роки", О. Губаря "Павло Тичина: літературно-критичний нарис", С. Тельнюка "Павло Тичина: Бібліографічна повість", С. Шаховського "Павло Тичина. Життєпис поета і громадянина".

Уперше нове переосмислення творчості та суспільно-політичної діяльності Павла Григоровича простежується у праці В. Стуса "Феномен доби (сходження на Голгофу слави)". Ця монографія, написана В. Стусом у 1970 – 1971 рр., була конфіскована й пролежала в архівах КДБ упродовж двох десятиліть [14, с. 18].

В. Стус у рамках філософського постмодерну на творчій і життєвій долі одного з геніальних поетів ХХ ст. Павла Тичини показав трагедію людини в умовах тоталітарного режиму та згубну дію "казармового" соціалізму на національну культуру й духовність народу. Радянськими ідеологами цю книгу було визнано ворожою, антирадянською, націоналістичною, яка підривала безпеку наймогутнішої на планеті держави. За свою працю "Феномен доби (сходження на Голгофу слави)" В. Стус заплатив сімома роками суворого

режиму та п'ятьма засланнями [5, с. 3].

Окремо слід розглянути розвідки представників української діаспори, які були сучасниками П. Тичини й об'єктивно могли оцінити його творчість та умови, у яких проживав і працював поет. О. Яровий у статті "Поет на перехресті поглядів: критика різних років про Тичину" аналізує збірку Ю. Лавріненка "Розстріляне відродження" та добірку статей Д. Донцова "Дві літератури нашої доби". Дослідник доходить висновку, що становлення представників української діаспори до творчості П. Тичини було об'єктивним. Геніальне обдарування поета ніхто не заперечував, але, зрозуміло, природну антипатію викликали кон'юнктурні опуси. Ставилась у провину часом навіть "нерепресованість" митця в добу сталінського беззаконня [38, с. 2].

Мета цього дослідження полягає в тому, щоб на принципах об'єктивності та історизму проаналізувати громадсько-політичні погляди П. Тичини, відображені в його ранній творчості, яка припадає на період розпаду Російської імперії та боротьби українського народу за національне самовизначення та створення Української держави.

Наукова новизна статті в тому, що в ній вперше з урахуванням сучасного розвитку історичної науки та вільного доступу до ряду ранніх творів П. Тичини, які не публікувалися за часів радянської влади, здійснено узагальнюючий аналіз громадсько-політичної позиції митця періоду національно-визвольного руху початку ХХ ст.

У 1918 р. виходить друком перша збірка П. Тичини "Сонячні кларнети", яка стала новим словом в українській культурі. Після її появи про поета заговорили як про видатного митця. Схвальні відгуки з'явилися на Батьківщині і за її межами [27, с. 495].

Збірка "Сонячні кларнети" належить до літературного напрямку "символізму". Для молодого Павла Тичини, як і для інших представників "символізму", було властиве своєрідне поєднання поезії музики й живописної образності. Аналізуючи тексти віршів із доробку "Сонячні кларнети", В. Чапленко у праці "Пропаші сили" описує Тичину як поета-філософа, що стояв на позиції пізнього "символізму" зі своїм світоглядним ідеалізмом, із пантеїстичним обоженням природи [35, с. 109].

Провідна тема збірки – гармонія людської душі, природи та космосу, її відчуття чи то як засадничої умови буття, чи то як ідеалу, без якого буття немислиме, або ж як особливої божественної субстанції, котра творчо проймає все суще. Можна ще варіювати й множити словесні визначення, але очевидно що це лише увиразнило б неможливість раціонально і вичерпно з'ясувати образність поета. Сонячні кларнети – знаменитий образ збірки, покликаний опоетизувати цю гармонію і наголосити на здатності мистецтва її осягти й утверджувати. Гармонія наявна у віршах і як філософська категорія, і як поетична ознака, тому не можна трактувати художню мову П. Тичини у звичайних координатах змісту і форми.

Збірка "Сонячні кларнети" починається з програмної поезії "Не Зевс, не Пан..." Цей вірш маніфест складається із двох частин. У першій частині описується сон поета, що має за будь-якими мірками, масштаби космічні і який тримається на єдиному слові – "був". У тому сні поет перебуває у безсмертному ритмічному русі танці, чує "дзвони звуки" і відчуває чийсь благовісний рух. Але попри свою всю присутність, він не є жодною з найвищих сил античного світу (Зевс, Пан) та Біблії (Голуб-Дух). Його місія бути музикою (Сонячними Кларнетами):

*Не Зевс, не Пан, не Голуб-Дух, –
Лиш Сонячні Кларнети.
У танці я, ритмічний рух,
В безсмертнім – всі планети.
Я був – не я. Лиш мрія, сон [32, с. 9].*

Друга частина вірша описує момент прокидання ліричного героя, який зазнає трансформації, радикального злону або ініціації чи переходового обряду, після якого він починає ототожнювати себе з божеством "Ти". Перероджений герой П. Тичини сприймає світ по-мистецьки, у кожному разі як людина творча, якій відкрилося справжнє обличчя життя.

Людина усвідомлює себе і своє місце у світовій музиці, і сама стає творцем і диригентом її, бачить своє місце в цьому світовому оркестрі [32, с. 12]:

*Прокинувся я – і я вже Ти:
Над мною, під мною
Горять світи, біжать світи
Музичною Рікою [32, с. 9].*

У радянській критиці встановився шаблон трактувати цей вірш як антирелігійний. Як вважає Ю. Лавріненко в книзі "На шляхах синтезу кларнетизму", клопоти навколо матеріалізму й релігійності для П. Тичини не суттєві. Проблема космосу в митця ні антирелігійна, ні релігійна, а естетична [18, с. 33].

Не лише космос, природа, а й суспільно-політичні процеси гармонійно відлунюють у "Сонячних кларнетах", про що передусім свідчить поема "Золотий гомін", перейнята пафосом звеличення українських національних визвольних рухів і самовизначенням.

Поема написана в 1917 р. У час революційних перетворень, коли було повалено російське самодержавство. На Україні була створена Центральна Рада, Київ розцвів синьо-жовтими національними

стягами, а самостійницькі українські сили повели боротьбу за створення Української Народної Республіки. Радість поета з приводу вияву національного самовизначення не знала меж. Поема стала відлунням на урочисті маніфестації з приводу виданого Центральною Радою універсалу про державний устрій України [12, с. 323]:

*Над Києвом – золотий гомін,
І голуби, і сонце!
Внизу –
Дніпро торкає струни [31, с. 51].*

Представник української діаспори в Канаді Б.Федченко в статті “Знівечений таланти” зазначає, що П. Тичина в поемі “Золотий гомін” оспівав національне пробудження та відродження України [34, с. 58]:

*Предки.
Предки встали з могил,
Пішли по місту
Предки жертви сонцю приносять –
І того злотий гомін [31, с. 51].*

Митець наголошує, що безліч поколінь мріяло про цей радісний час національного визволення.

Радість національного визволення, радість нової історичної епохи була справді вистраждана українським народом за довгі віки його підневільного життя:

*Десь в небі плінуть ріки,
Потужні ріки дзвону Лаври і Софії!..
Із сивої-сивої Давнини причаляють
Човни золотії [31, с. 51].*

В. Чапленко пише, що П. Тичина, оспівуючи почуття радості національної свободи, із “самого початку зрозумів, що в політичних подіях того часу таїлися й небезпеки для його народу. Опоемувавши в чудовій, своєрідній за формою поезії “Золотий гомін” перші радісні дні визволення, коли над Києвом були “і голуби, і сонце”, коли “безжурний Київ воювати хотів безкровно”, він в цій же поезії, відзначив і “чорнокрилля на голуби і сонце”, прокидання звірячої ненависті, що загрожувала проголошеному тоді гаслові волі, рівності й братства” [35, с. 110]:

*– Брате мій, пам'ятаєш дні весни на світанню волі?
З тобою обнявшись, ходили ми по братніх стежках,
Славили сонце!
– Не пам'ятаю. Одійди.
– Добрий мій, чом не смієшся, чом не радієш?
Це ж я, твій брат, до тебе по-рідному промовляю,
– Невже ж ти не впізнав?
– Відступись! Уб'ю! [31, с. 54].*

П. Тичина в “Золотому гомоні” зрозумів і сприйняв українську національну революцію і знайшов найвідповідальніші, найефективніші поетичні засоби для її зображення.

Офіційні радянські літературознавці та історики немало потрудилися, аби створити сфальсифікований образ П. Тичини як співця більшовицької революції. Насправді ж – маємо протилежне [31, с. 16].

Про перемогу російсько-більшовицької революції та окупацією України, що позначилась червоним терором, руїною, голодом Павло Тичина сказав в одному зі своїх віршів:

*Одчиняйте двері –
Наречена йде! [18, с.39].
Та ось відчинились двері і замість сподіваної прекрасної нареченої увірвалась:
Горобина ніч!
Всі шляхи в крові.
Незриданими сльозами
Тьмами [18, с.39].*

Збірка “Сонячні кларнети” політичне явище й у прямому значенні. Її автор показав, що поезія найвищого гатунку може виражати і високу політику в тій же мистецькій формі, не перестаючи бути мистецтвом [21, с. 139].

П.Тичина підтримував своїми ранніми творами ідеї, проголошені четвертим Універсалом Центральної Ради Української Народної Республіки. Свідченням цьому є невелика “Дума-ода на Проголошення”, написана на честь проголошення УНР 22 січня 1918 р:

*Ідуть, ідуть з музикою
Під тінню прапорів.
Говорять, говорять свободою
Вчорашні раби [3, с.61].*

За словами В. Барки, дума – ода зазвучала переконливо. Навіть не вважався тоді мундир “казенного” поета, при дверях режиму заведеного ворогами УНР... “Дума – ода на Проголошення” з погляду культурного та історичного значення зберігає першозначну вартість, як свідчення про подію вирішальну: відкрито двері в майбутність, ... коли повинні вернути народові ключі його долі [3, с. 61].

Про глибину уболівань П. Тичини за національні змагання свідчить і його поезія “Пам’яті тридцяти” (1918), присвячена пам’яті київських студентів, які 29 січня 1918 р. вступили у нерівний бій проти війська Муравйова за самостійну Україну під станцією Крути.

Поет відгукнувся на ту криваву подію реквіємом по убієнних юнаках:

*На Аскольдовій могилі
Поховали їх –
Тридцять мучнів, українців,
Славних, молодих...
На Аскольдовій могилі
Український цвіт! [19, с. 29].*

У 1918 р. П. Тичина присвятив своїй матері поему “Скорбна мати”, у якій з великим жалем показав трагічні події громадянської війни, коли на Україні одна влада змінювала іншу, невпинно лилася кров. Поета тривожила доля рідного краю, доля самої людяності в народі, у людині, чие серце, на його думку, обідніло.

П. Тичина мав духовну освіту, його світогляд був сповнений християнської віри. В.Барка бачить у поемі “Скорбна мати” насамперед всеприсутність Спасителя. Він звертає увагу на те, що “над видінням нами, окресленням ніби в різних планах бачення, невиданого присутній Спаситель [3, с. 66].

Розіп’ята імперськими силами Україна асоціюється з розіп’ятим Ісусом Христом, котрого розшукує Матір Божа Марія. “За що тебе розп’ято? За що тебе убито?” – запитання звернені до Ісуса Христа і водночас України, де національна революція захлинулася у крові.

В. Стус вважає, що у поезіях “Золотий гомін”, “Скорбна мати” П. Тичина показав “миттєвий спалах радості від вершеної української національної революції і довгий розпач од її жорстокого задушення” [28, с. 17].

Якщо образну суть “Сонячних кларнетів” можна стисло охарактеризувати одним словом “гармонія”, то щодо збірки “Замість сонетів і октав” доречно вжити антонім “дисгармонія”. Тема дисгармонії, конкретніше – тема страхів революції і братовбивчої війни, лунає тут всеохоплююче.

Дивовижну силу завбачливості і спостережливості містить в собі ця збірка. Одразу виникає запитання: чому “замість”. Тичина ж зумисне акцентує “замість”, переносючи на український ґрунт елементи древньогрецької поезики, будує свої вірші за принципом строфи й антистрофи.

Либонь, був він переконаний, що “краса” нового – соціалістичного – дня сонетів та октав не потрібна, що в роки маршово-лозунгової віршотворчості вони видаються просто чужими.

Побудова збірки ніби винесена від хоричних партій з грецької трагедії. Але вже не хор – виразник народної думки, а сам поет проголошує відгук на лихоліття, що діється навколо.

Чужими є засадам гуманізму та краси декларовані так звані “пролетарські ідеали” [31, с. 19].

“Уже й світає, а ще імгла”... Це – перша фраза першого вірша збірки, і вже в ній міститься образне зерно її драматичної колізії.

На землі історичне світання, початок нового віку, відкритого революцією, але воно таке болісне й важке, що раз у раз у поета виникають нові запитання, а то й пряме заперечення навколишньої дійсності. Боротьба протилежних сил у громадянській війні 1917-1920 рр. була надзвичайно напруженою й жорстокою – такий результат тривалого гніту й безправ’я, що тяжіли над українським суспільством, і на цій жорстокості, яка була обопільною, зосереджені головні помисли і почуття поета:

*Прокляття всім, прокляття всім, хто звіром став!
 (“Замість сонетів і октав”) [31, с. 80].*

Цей чітко висловлений у тому ж вступному вірші настрій, пронизує всю книжку.

У розпалі громадянської війни 1919 р., коли російські війська вели запеклі бої на території України і сама країна, крім воєнних сутичок з ними, була охоплена міжусобною війною, а над усім був червоний терор, П. Тичина говорить:

*Велика ідея потребує жертв. Але хіба то є жертва
коли звір звіря їсть? [31, с. 81].*

Сили, роздрібнені вкрай, нищилися в самогубному пожаріщі. Наведений вислів сьогодні звучить тривожно, як і тоді. До всіх, що захоплені смертною сваркою та оспівуванням її, сказано:

*“Жорстокий естетизме! – й коли ти перестанеш
любувати з перерізаного горла” [31, с. 81].*

Провіщення загальнолюдського в поета П. Тичини не є відхід до абстракцій від гіркої щоденності, де люди потерпають... “Замість сонетів і октав” – остання на той період розпачлива спроба генія: остерегти й усовістити, щоб схаменулись, ... розбудити добрі почуття [31, с. 73].

Мабуть, найбагатший контрапункт жорстокого й ніжного знаходиться у вірші “Найвища сила”:

*– Одягайся на розстріл! – крикнув хтось
і постукав у двері.
Я прокинувся. Вітер розчинив вікно.
Зеленіло й
добрішало небо. А над усім містом величезний
рояль грав...
І зрозумів я – настав Великдень [31, с. 83].*

У цій збірці П. Тичина мужньо пішов проти хвилі подій, які відбувались на Україні, схоплюючи красу та викриваючи повторність нового дня.

Як пише Ю. Лавріненко в книзі “Розстріляне відродження” про поезію “Замість сонетів і октав”, ця “маленька книжечка охопила центральні вузли трагедії в країні і створила архетип трагічної лірики” [19, с. 16].

Отже, П. Тичина був високоталановитим поетом, творчість якого пронизана національно-патріотичними почуттями, він вболівав за свій народ, за його долю, був ширим прихильником побудови Української Народної Республіки.

У період ранньої творчості митець стояв над партійними ідеологіями. Йому вдалося своєю поезією дати правдиве, незаангажоване відображення історичних подій того часу.

Подальші дослідження творчості та громадсько-політичних поглядів П. Тичини можуть бути використані для підготовки праць з історії національно-визвольних рухів та боротьби українського народу за створення незалежної держави.

ВИКОРИСТАНА ЛІТЕРАТУРА:

1. Антоненко-Давидович Б. На шляхах і роздоріжжях: Спогади. Невідомі твори. – К.: Смолоскип, 1999. – 288 с.
2. Багряний І. Публіцистика: Доповіді, статті, памфлети, рефлексії, есе. – К.: Смолоскип, 1996. – 856 с.
3. Барка В. Хліборобський орфей, або клярнетизм. – Мюнхен – Нью-Йорк. – Бібліотека “Сучасности”, 1961. – Ч. 2. – 87 с.
4. Барка В. Цитоване. – Канада. Бібліотека “Сучасности”, 1961. – Ч. 2. – 90 с.
5. Бокій І. І сказали люди: годі нас дурить // Сільські вісті. – 2001. – 26 січня. – С. 3.
6. Братасюк М. Історична доля та дух українського етносу // Культурне відродження в Україні. – Львів: Астериск, 1993. – 222 с.
7. Гальченко С. Грані великого таланту: До 100-річчя від дня народження П. Г. Тичини. – К.: Т-во “Знання” УРСР, 1990. – 48 с.
8. Гарань О. Націонал-комунізм та українська революція: романтика і реальність // Сучасність. – 1994. – Ч. 1. – С. 158-161.
9. Губар О. Павло Тичина: Літературно-критичний нарис. – К.: Радянський письменник, 1981. – 257 с.
10. Губар О., Чернець Л. Павло Тичина. Семінарій. – К.: Вища школа, 1984. – 260 с.
11. Гуменюк В. Творчість Павла Тичини в контексті мистецьких віянь його доби // Дивослово. – 2005. – № 4. – С. 56-61.
12. Двадцять роки: літературні дискусії, полеміки. – К.: Дніпро, 1991. – 366 с.
13. Єфремов С. Історія українського письменства. – К.: Femina, 1995. – 609 с.
14. Жулинський М. Сходження на Голгофу слави // День. – 2001. – 28 вересня. – С. 18-19.
15. Зеров М. До джерел. – К.: Слово, 1926. – 131 с.
16. Історія української літератури. – К.: Наукова думка, 1965. – 864 с.
17. Качуровський І. Павло Тичина – легенда і дійсність // Визвольний Шлях. – 1997. – Кн. 1. – С. 87-97.
18. Лавріненко Ю. На шляхах синтезу клярнетизму. – Канада: Бібліотека “Сучасности”, 1997. – 63 с.
19. Лавріненко Ю. Розстріляне відродження: Антологія 1917 – 1933. – К.: Смолоскип, 2002. – 984 с.
20. Логвиненко М. Його шляхи, його боління // Вітчизна. – 2002. – № 2. – С. 128-135.
21. Моторнюк І. Павло Тичина: Тріумф і трагедія: До 110-річчя від дня народження поета // Дзвін. – 2001. – №1. – С. 134-141.
22. Новиченко Л. Поезія і революція: Творчість П. Тичини в перші повоєнні роки. – К.: Рад. письменник, 1956. – 288 с.
23. Сорока П. Квіти на асфальті: Сторінки щоденника // Кур’єр Кривбасу. – 2000. – № 128. – С. 115-145.

24. *Сосновська Т.* “Чую співи твої, чую в клекоті трав...” // Жінка. – 1996. – № 10. – С. 32-33.
25. Співець нового світу. Спогади про Павла Тичину / Упорядник та приміт. Г. Донця. – К.: Дніпро, 1971. – 512 с.
26. *Степовик Д.* Зустрічі з Павлом Тичиною // Сучасність. – 1991. – № 2. – С. 18-28.
27. Сто найвідоміших українців. – К.: Орфей, 2001. – 584 с.
28. *Стус В.* Феномен доби (сходження на Голгофу слави). – К.: Знання України, вид-во поліграфічний центр “Знання”, 1993. – 96 с.
29. *Тельнюк С.* Молодий я, молодий. – К.: Дніпро, 1990. – 418 с.
30. *Тельнюк С.* Павло Тичина: Бібліографічна повість. – К.: Молодь, 1979. – 336 с.
31. *Тичина П.* Вітер з України. – К.: Український письменник, 1993. – 270 с.
32. *Тичина П.* Сонячні кларнети. – К.: Дніпро, 1990. – 399 с.
33. *Тичина П.* Твори. – К.: Молодь, 1990. – 282 с.
34. *Федченко Б.* Знівчений таланти // Вільна Україна. – 1961. – Ч. 30. – С. 58-60.
35. *Чаппенко В.* Пропаді сили. – Канада: Вінніпег, 1960. – 141 с.
36. *Шаховський С.* Павло Тичина / Життєпис поета і громадянина. – К.: Дніпро, 1968. – 220 с.
37. *Юринець В.* Павло Тичина. Спроба критичної аналізи. – Х.: Книгоспілка, 1928. – 115 с.
38. *Яровий О.* Поет на перехресті поглядів: критика різних років про П.Тичину // Українська мова та література. – 1997. – №18. – С. 1-3.

Подобєд О.

ГРОМАДСЬКО-ПОЛІТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ІВАНА БАГРЯНОГО В ЕМІГРАЦІЇ (1945 – 1963 РР.)

Важливим завданням сучасної історичної науки є переосмислення ролі особи в історії, особливо це стосується тих діячів громадського, політичного, наукового, культурного життя України, які перебували значний час в еміграції, хоча, водночас, активно працювали на ідею здобуття Україною незалежності. Їхня діяльність за умов існування СРСР замовчувалася, заборонялася. Сьогодні не лише відроджуються забуті імена, але й визначається належне кожному місце в історії України, в боротьбі за її незалежність.

Одним з визначних діячів громадського, політичного життя другої половини ХХ ст. в еміграції був Іван Павлович Багрянний (1906 – 1963 рр.), який сьогодні відомий в Україні лише як письменник, поет, драматург.

Громадсько-політична діяльність І. Багряного – цікаве й недосліджене явище в історії України. В основному вона припадає на роки еміграції письменника у Німеччині (др. пол. 1940-х – поч. 1960-х рр.). Перші статті, в яких було зроблено спробу узагальнити та дати оцінку громадсько-політичній діяльності І. Багряного, з'явилися у закордонній пресі восени 1963 р. На жаль, їх написання було зумовлене трагічною подією – смертю видатного політичного мислителя і діяча. Це зокрема статті В. Гришка [1], С. Підгайного [2], Г. Костюка [3], В. Іваниса [4] тощо. Цінним джерелом є також спогади Г. Костюка [5], І. Майстренка [6], В. Гришка [7].

У згаданих вище публікаціях дається позитивна оцінка діяльності І. Багряного, відзначаються його талант організатора політичного життя в еміграції, безкомпромісного публіциста та невтомного борця за незалежність України. У тому ж 1963 р. виходить книга В. Наддніпрянця [8] з різкою і неаргументованою критикою як художніх творів, так і громадсько-політичної діяльності І. Багряного. У 1969 р. у СРСР з'являються спогади Ю. Смолича [9], який таврує лідера Української революційно-демократичної партії “ворогом радянського ладу”, “останнім петлюрівським послідом на емігрантському контрреволюційному загумінку” тощо. Така оцінка свідчить тільки про незаперечно провідну роль І. Багряного серед українських емігрантів Німеччини у післявоєнний період, його визначальну роль в організації політичного та культурного життя, формуванні національної свідомості українських емігрантів Німеччини, США, Канади тощо. На сьогодні відсутнє комплексне дослідження громадсько-політичної, публіцистичної діяльності засновника УРДП, що зумовлює необхідність висвітлення його закордонного періоду життя у контексті основних віх національної історії середини – другої половини ХХ ст.

Важливим чинником розуміння громадсько-політичної діяльності Івана Багряного, як і будь-якого іншого діяча, є розуміння тих факторів, які вплинули на формування його світогляду. Отож, на формування Багряного-публіциста, політика, громадського діяча мали вплив родина, школа, друзі, особливості суспільно-політичної ситуації в підрадянській Україні. Власне ставлення до більшовицького режиму у І. Багряного, як він напише у 1946 р., склалося досить рано. Головну роль у ньому відіграла доля близьких йому людей, політично-активних людей, які брали участь у революції. Жорстоке вбивство більшовиками 92-річного дідуся І. Багряного та його дядька, який був у 1917 – 1918 рр. у лавах армії УНР, що сталося на його очах, назавжди